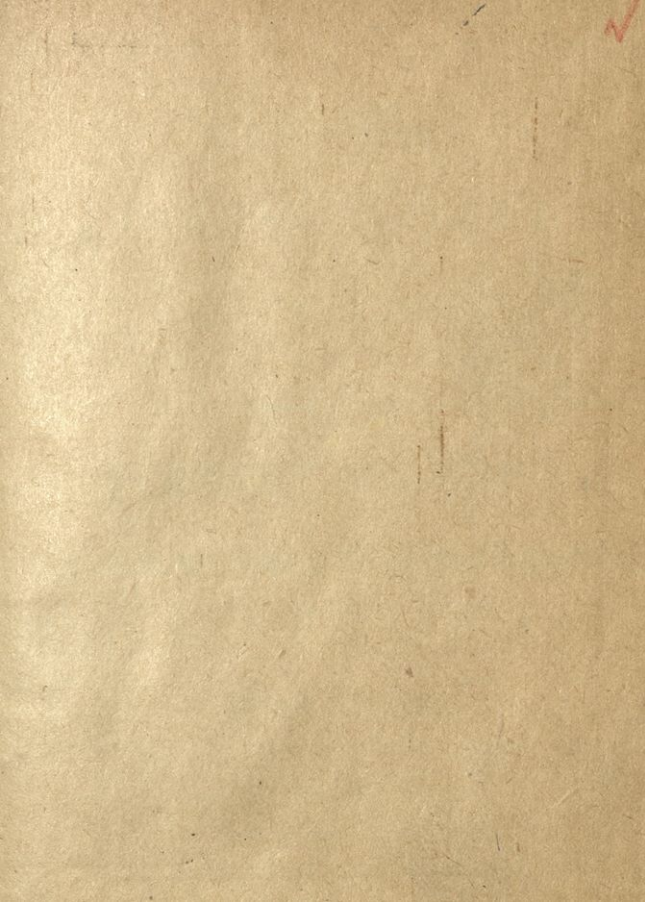
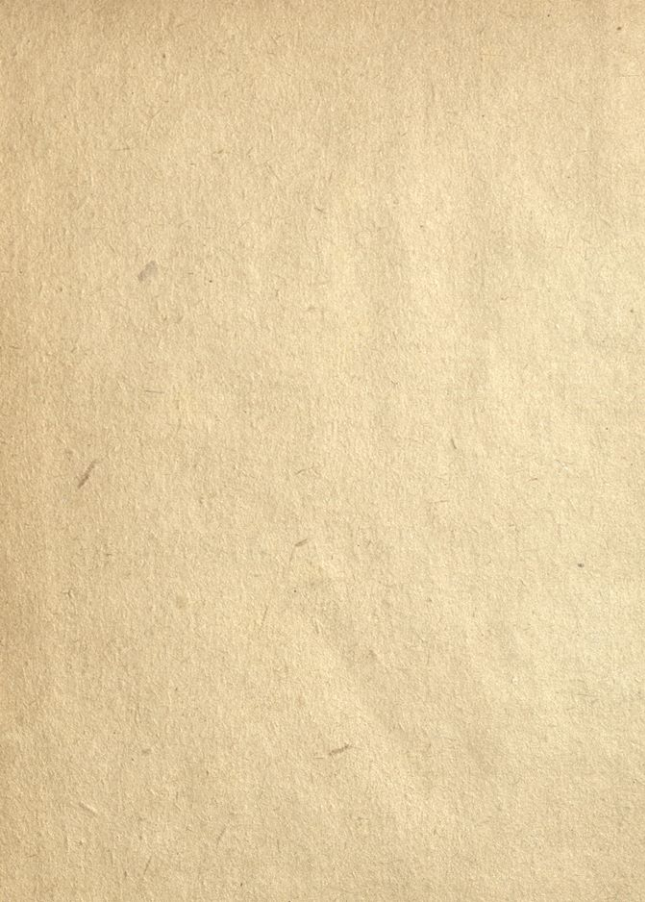

41274

2

VENEČ

gledišnih iger.

Dva igrokaza.

STAROST SLABOST

in

pravi Slovenec.

Drugi spehlaj.

V Gradcu 1859.

Natis A. Leykamovih dedičev.

1862

41274

41. 274.

10. 6. 27

11/dec 27

Starost slabost,

vesela igra

v enem dejanju, z nemškega posnel

J. D. Frobner

Lica.

Major Verhovski, }
Stotnik Erženovič, } na počitnem vžitku.

Jelica, majorjeva hči.

Šander, stotnikov sin.

Tonče }
Juri } majorjeva strežnika.

Ta igra že leta 1850 v Celji pod naslovom „Raztresenca“ natisnjena je v tem natisu nekoliko prenapravljena.

Starost slabost.

Igrališče je izba v majorjevem stanu s trojimi vratami namreč, na kraju in po obeh stranéh. Na mizi ležijo Novice in očali. Čez stol je židana izbna suknja preveržena.

1. Prizor.

Jelica (pri oknu).

Kdo mu je neki povedal, da sem sama domá? Vtajiti se mu več ne morem, ker me je pri oknu vidil. Čuj! — Je že pri vratih —

2. Prizor.

Šander in Jelica.

Šan. Moj Bog, kako dolgo se že nisva vidila.

Jel. Vidila sva se vsaki dan, pa pogovarjati se nisva mogla.

Šan. Draga Jelica! po desetkrat na dan sem nalaš mimo vaše hiše smukal, in se za vašim oknom oziral, pa nisem drugega mogel viditi, ko vašo

roko, ki je šivaje kviški švigala; alj se to pri vas pravi, da sva se vidila?

Jel. Jaz ne morem zato, da moj oče zmirom doma sedi, kakor pajek na svoji mreži. Danas je vendar šel se sprehajat — in mene je začel dolčas lamati, da nisem vedla kaj početi, ko te stare novine preberati, v katerih mi je moja šivilja nekoliko praznega švela domu prinesla. — Pa ne trativa te lepe priložnosti s praznimi marni. Jaz vam imam neko veselo, pa tudi neko žalostno novico povedati.

Šan. Jaz ravno tako.

Jel. Moj oče ima nekega starega prijatelja, sama ne vem kje; toliko vem, da je že siv ko golob; njemu me je za ženo obljubil.

Šan. Tako? Ali je to vaša vesela novica za mene?

Jel. Ne, to je žalostna novica. Pa danas smo dobili pismo s črnim pačatom, da je tisti stari meni namenjeni mož vmerl.

Šan. Bog mu daj večni mir in pokoj! Meni se je skoro ravno taka godila. Moj oče mi je v moji domovini neko bogato nevesto bil zbral, in brez mojega vedenja in privolenja je že bilo vse za ženitvo pripravljeno. Po sreči je ta meni namenjena nevesta s nekim drugim prijateljem iz svojega kraja pobegnila.

Jel. Srečo dobro! po takem sva sopen oba prosta.

Šan. Prosta? Jaz nisem prost.

Jel. Nikar me ne žalite mladi gospod. Jaz sicer vem, da nosite moje sponi, iz katerih vas pa po nobeni ceni izpustite ne mislim, in to toliko manj, ker sem se tudi jaz u vaše sponi nevedoma zamotala.

Šan. Zdaj bi že tudi vreme bilo, da svoje sponi s ženitnim vencom prepleteva?

Jel. Gotovo, ko bi le najna očeta tudi na to pomisliti hotla, kar je nama zmirom na misli.

Šan. Vaš ženin je vmerl, in moja nevesta je pobegnila, kaj nama je še na poti?

Jel. Jaz nevem, dozdeva se mi, da si najna stara nista dobra.

Šan. Saj sta oba Slovenca, obadva sta pri našem slovenskem regimentu služila.

Jel. To je res —

Šan. Kar je naš regiment v poslednji vojski na Talianskem očitno pohvaljen bil, sta za Slovence tako vneta, da se nikoli drugače ne pogovarjata, ko slovenski.

Jel. Je vse res.

Šan. Oba sta zdaj na počitnem vžitku, in si rada ponavljata, kako sta se nekda pri regimentu vèdla.

Jel. Vojska in nekdanji dobri časi so jima zmirom na jeziku.

Šan. Menda si tudi včasih dopovedujeta, kako sta nekdej mlade neveste snubila.

Jel. Lahko dà, moj oče se še zdaj včasi u mlade lica zagleda.

Šan. Po takem sta si zlo podobna.

Jel. Pa je vendar še veliko za poravnati med njima. Moj oče je major, vaš je le stotnik; moj oče nosi na persih vojaški častni križec, kar vašemu manjka. Moj oče se bogatega šteje, vaš je reven. To so velike spotike, ktere se bojo težko poravnati dale.

Šan. Pa sta vendar oba spoštovanja vredna.

Jel. Gotovo. — Moj oče je vašemu denarjev posodil, to je terda skala, na kateri se prijateljstvo rado razbije.

Šan. Ali je velik dolg mojega očeta?

Jel. Kakor dolžno pismo spričuje, znese ves dolg 500 kron.

Šan. Povračilo ga bo res hudó pobiralo.

Jel. Unkrat je bil vaš oče celo prisilen iz tega lepega prebivališa na slabje se preseliti.

Šan. To mu je malo mar.

Jel. Že verjamem; pa žal mu je vendar moglo djati, da je moj oče to prebivališe za njim najel, in ga u gotovem plačal?

Šan. To je on že zdavna pozabil, ker je tako

zgubljen, da sproti pozabi, kar se je pred enoj uro godilo.

Jel. V raztresenosti sta si res čisto ednaka.

Šan. Včasih me njegova raztresenost u smeh posili.

Jel. Moj oče je včasih tako zgubljen, da sam sebe več ne pozna.

Šan. Unkrat se vsede moj oče za mizico, postavi ogledalo pred sebe, vzame svoje britve iz miznice, jih nek čas po jermenu prevaja, si potem žajfnico napravi in začne ogledalo žajfati. Jaz to viditi mu rečem: Kaj pa delate atej? „No saj vidiš, obriti se moram“ mi je djal, „zatoraj sem si brado nažajfal.“

Jel. Moj oče je doli na hišne vrata dal tablico pribiti na kateri je zapisano: „Ako se večkrat s hišnim zvonceom pozvenkla, in nihče ne pride vrat odpirat, je znamenje, da majorja doma ni.“ Unkrat pride on sam od nekod, pozvenkla zaporedoma večkrat, ker pa nikogar ni bilo odpirat, prebere tablico, ter reče: „aha! gospod major ni doma,“ in gre dalje.

Šan. Krasno! podobna sta si ko kaplja kaplji.

Jel. Kakor da bi si brata bila.

Šan. Zatoraj bi vas jaz prav lahko tedaj pa tedaj obiskal.

Jel. Tako? — pa vendar ne u moji izbi?

Šan. Zakaj ne? Saj sem več let tukaj prebival, in poznam vse skrivne kote.

Jel. Skrivnih kotov jaz ne poznam, ter tudi nečem, da bi me kdor skrivaj obiskaval.

Šan. Kdo bi si bil mislil, da bo gospodična Jelica enkrat ravno na tem mestu, kjer sem jaz nekdam svoje bukve prebérál —

Jel. Svoje nogovice pletla?

Šan. Naj vendar pogledam, kako je kaj po vaši izbici.

Jel. Naj vam bo, pa praga prestopiti mi ne smete (*odpre vrata svoje izbe*).

Šan. Tam pred oknom je bila moja pisilnica.

Jel. Tam je zdaj moja šivilnica.

Šan. Na uni strani je visila vaša podoba.

Jel. Jaz sem pobožna, zato sem na tisto mesto podobo svete Cecilije obesila.

Šan. Tik peči je bila polica za moje bukve.

Jel. Vse moje bukvice imajo dosti prostora u mojem žepu.

Šan. Draga Jelica! izbica je majhena, pa ko bi smel kedaj z vami v njej prebivati.

Jel. Kaj ne, da bi vam tedaj več veljala, ko najlepše kraljevsko poslopje?

Šan. Pravi tempelj bi mi bila.

Jel. In tako dalje. Ali bi se vam poljubilo tudi bukviše mojega očeta pogledati? (*odpre izbo nasprotno.*)

Šan. (*pogleda noter*). Tukaj se je veliko spremenilo. Moj oče je imel tukaj svojo vojaško spravo.

Jel. Zdaj se tukaj moli in miši na starih bukvah gostijo. — Joj meni! slišim da nekdo pride. Menda je že moj oče domu prišel.

Šan. Ali se bom moral skriti?

Jel. Skriti? fi!

3. Prizor.

Stotnik, Prejšni.

Šan. (*tiho Jelici.*) Moj oče je tu.

Jel. (*tiho*). Kako nas je danas ta čast naletela.

Stot. Kaj to vidim? Gospodična Jelica je mojega sina obiskala?

Jel. Kako menite to gospod stotnik?

Stot. Moram vam po pravici povedati, da bi si kaj takega od vas ne bil mislil. — Mlada deklica mladenča obiše! —

Šan. (*tiho*) Ali kaj čutite, on misli, da je doma.

Jel. Dovoljite gospod stotnik —

Stot. Ne, tega nedovoljim. Jaz spoštujem vašega očeta, zatoraj tudi dobro ime njegove hčere.

Šan. Spomnite se vendar —

Stot. Jezik za zobe! Navdarjenec! berž ko ne, da si ti gospodični ta lep svet dal. Ti si vedil, da bi je na njenem domu ne smel obiskati, zatoraj si si to vražje delo domislil. —

Jel. Prosim odpušenja gospod stotnik, na tako nespodobnost bi se nedala nikdar vpotiti.

Stot. Po takem ste sami od sebe tu sem prišli? To mi je žal, to je še nespodobniše.

Šan. Gospod atej! vi ste tukaj —

Stot. Nepriličen, to vidim.

Šan. Gospod major je nekam odišel —

Stot. In to priložnost je gospodična izvolila, da se je na tihem od doma pokradla? Še enkrat, to je nespodobno in gerdò; za zdaj še bom primolčal, pa prosim vas, da se kar spotoma domù poberete.

Jel. (*tiho*) To je vendar preveč. Glejte, da ga zdramite (*odide u svojo izbo*).

4. Prizor.

Stotnik, Šander.

Stot. Je že odišla?

Šan. Odišla je, pa veste gospod atej, da ste jo hudo razžalili?

Stot. Gorjé taki deklini, ako jo dobro namenjena svaritva starega in zvednega moža razžali.

Šan. Moj bog! spomnite se vendar, da nismo u svoji hiši.

Stot. U svoji, ali ne u svoji, je vse eno; od tega mi več ne govori.

Šan. Naj vam bo; ako si ne daste dopovedati, pojdem dalje.

Stot. Kam? — Tukaj ostani! ne gani se mi za las na daleč iz hiše!

Šan. Še bolje za mene.

Stot. Ti bi se rad za njo slinil — njenega očeta ni doma — bi ji rad dobro ime ukradil, bi rad pozabil, kar si svoji nevesti dolžen.

Šan. Nevesti? Saj nimam nobene neveste.

Stot. Nesramnež! je to plačilo za moj trud in za moje skerbi, da sem ti lepo, bogato nevesto poiskal. Se hočeš še vstavljati? Bi rad majorovo, pošteno gospodično ob poštenje spravil?

Šan. Kaj še, moj atej —

Stot. Jezik za plot! Mene bo jeza razgnala. — Pa ljubo mi je, da sem tako na lepem zvedil, da je gospod major iz doma odišel. Za svojo dolžnost do svojega vojaškega tovarša si štejem, dobro ime njegove hčere ovarvati, posebno, ker bi ji ga rad moj lastni sin omrazil, zatoraj se mi danas iz tega mesta ne gani!

Šan. Kakor vam je volja.

Stot. Dà, to je moja volja. In da me ne boš mogel ociganiti, te bom u tvojo izbo zaklenil.

Šan. U mojo izbo?

Stot. Dà, poberi se noter!

Šan. Za božjo voljo, moj oče —

Stot. Ne žugni mi več besede! Ti me že poznaš.

Šan. U to izbo?

Stot. Dà, u to izbo. Tam imaš dosti bukvic, da si lahko dolg čas preženeš.

Šan. Oh! dolg čas me nebo moril.

Stot. Zatoraj spravi se!

Šan. Ako ni drugače —

Stot. Dab' te zlodej! Kako dolgo se še boš otresaval? Poberi se noter!

Šan. Naj vam bo (*gre u izbo Jelice*).

5. Prizor.

Stotnik sam.

(*Zaklene za Šandrom vrata in vtekne ključ u svoj žep.*) Ako bi jaz drugače ravnal, bi major vtegnil misliti, da te nespodobnosti svojega sina jaz podpiram. Tega me Bog ovarji! Jaz sem siromak proti njemu, sem le stotnik, in ne nosim nobenega častnega znamenja, pa kar poštenje zadene, se nobenemu nedam. Imam še sicer danas veliko opraviti, pa temu klapouhu ni nič zaupati, on bi vtegnil clo klučenco streti, in lahko, da bi ga sopet kaka spaka k majorovi hčeri nesla. Bolje bo, da doma ostanem (*sleče svojo stotniško suknjo, jo preverže čez stol, in obleče židano izbno suknjo*). Oho, so že danas novine tukaj, jih moram hitro pregledati (*vzame novine, dene očale na nos in bere*). Hm! hm! je vendar čudno. Kaj je neki mojim očém, da jim danas moji očali nečejo služiti? — Menda so se moje stare oči zboljšale; brez očal veliko bolje vidim (*se vsede u kot okna s herbtom proti vratam in bere novine*). „Debrecinski

zbor je ogersko kraljevino za republiko razglasil. "Kaj zlodja? — To se mi neverjetno dozdeva. „Sveti oče Piji IX. so iz Rima v Gaeto zbežali, in Mazzini je predsednik rimske republike izvoljen.“ Da te tristo beričev! po takem se nam je 48. leto sopet ponovilo. „U Sicilii je začel Etna na debelo ogenj pljuvati.“ To bi vtegnilo res biti; ako bi ta gora toliko zlata v sebi imela, ko ima žvepla, bi jo že bili zdavno prerovali in poravnali.

6. Prizor.

Major, Stotnik.

Major. (*nevideč stotnika bere dolžno pismo, ki ga v rokah derži*). Res je, danas je temu pismu čas dotekel. Danas se mi mora dolg izplačati. Še le bom vidil, ako bo moj stari vojaški brat prišel. — Ako se je kje denarjev nalezil, sem prepričan, da bo prišel, ker ga poznam, da je možbeseda (*vtekne pismo v žep*). Pa bom vendar le doma ostal, ker bi vtegnil priti (*sleče svojo vojaško suknjo, jo čez stol preverže, in se ozira, kje bi njegova izbna suknja bila*). Kje je neki moja izbna suknja? — (*zagleda stotnika*). Oho! kdo pa sedi tukaj? sluga ponižen gospod stotnik.

Stot. No, no me veseli gospod major (*vstane*).

Maj. Že dolgo tukaj?

Stot. Četert urice.

Maj. Kakor vidim, ste si prav po domače postregli.

Stot. Imam navado, da sem doma zmirom v izbni suknji.

Maj. Kaj zlodja? kaj ste vi tukaj doma?

Stot. Hehehe! Kako pa da, gospod major. Alj ne poznate več moje izbe? Saj sem že večkrat imel čast vas tukaj sprijeti.

Maj. Oh, prosim stokrat odpušenja. Meni se je čisto dozdevalo, kakor da bi bil jaz na svoj dom prišel, zatoraj sem pozabež clo svojo suknjo slekel.

Stot. Nič ne dene. Saj vem, da vam je glava že nekdam rada pešala.

Maj. Oh! to je vendar preveč (*obleče namesto svoje, stotnikovo suknjo*). Prosim še enkrat odpušenja.

Stot. Prosim vas, nikar si s tim glave nebelite. Kaj takega se lahko vsakemu primeri. — Po sveti se še čudniše reči godijo. Ravno berem v novicah, da je debrecinski zbor ogersko kraljevino za republiko razglasil, in da so v Rimu Mazzinia za predsednika postavili.

Maj. To bi moral vendar zlodej biti!

Stot. (*mu novine moli*). Dà Rimljani so si predsednika ravno izvolili.

Maj. Nezamerite, te novine so že 10 let stare.

Stot. Tako?

Maj. Takrat je bil Mazzini jih predsednik.

Stot. Dà tisti čas je bilo mnogo zmešnjave po svetu.

Maj. Kako ste na te stare liste naleteli?

Stot. Bog si ga ve! Berž ko ne, da jih je moj sin pred tukaj prebérál.

Maj. Take novine so veseli in žalostni spomin za naji.

Stot. Razjokal bi se, kadar jih berem.

Maj. Vse se je zdaj na slabje spremenilo.

Stot. Tedaj nama je še bilo dobro. Sreberne in zlate rude sva imela kot čepinj po žepih. Vse je bilo cenó.

Maj. Sadajni čas se s pensionom komaj shaja.

Stot. Sila težko. Od tiste dobe sem se mnogemu veselju in kratkočasju odpovedati moral. Tedaj se je v moji kupici žlahna kaplica talianskega vina persketala, zdaj mi kisle piva žejo gasi. Takrat sem amerikske cigare kadil, zdaj, mora pečuhar*) dober biti. Nekdaj sem se v židani izbni suknji po hiši sprehajal, zdaj se moram s volnatoj zadovoljiti.

Maj. Kakor vidim, je vaša izbna suknja še zdaj židana.

Stot. *(pregleduje svojo izbnico res začudjen).*
Pa res da je židana!

Maj. In če se nemotim, je to — moja suknja.

Stot. To bi mogel vendar vrag biti! Kako bi vaša suknja na mene bila zlezila?

*) Nekdaj naj slabji ogerski tabak.

Maj. (*se po izbi ogleduje.*) Hm! hm! gospod stotnik, meni se močno zdi, da je to moje prebivališče.

Stot. To ni mogoče.

Maj. Spomnite se, da je ravno en teden, kar ste se od tod izselili, in ako se ne motim, sem si za vami jaz to prebivalše najel.

Stot. Oh križana krona! Vi imate prav. Prosim stokrat odpušnja. —

Maj. Kaj pa to. Saj vem, da se vam je glava že nekdanj rada zlagala.

Stot. Ne, to je vendar preveč. Tuja hiša! tuja suknja na meni! tega me je sram (*sleče izbno suknjo in obleče majorovo vojaško suknjo*).

Maj. Saj sva stara znanca, nikar se toraj ne onegate. Meni je ljubo, da se vas po takem naključju tukaj razveselim.

Stot. Prosim gospod major, jaz bi bil tudi brez tega svojo dolžnost dopolnil.

Maj. Morebiti zavolj 500 kron? Temu se ne mudi toliko.

Stot. Kako? zavolj pet sto kron?

Maj. Menda se še spomnite? — Pred šestmi meseci? Pensiona vam niso izplačali bili, dokler se vam je bilo veliko neodložnih plačil nabralo?

Stot. (*se po čeli pokne*). O jes zmešano motovilo! Kako pa da! Kadaj pa bo plačilni dan dotekel?

Maj. Danas.

Stot. Danas? O po takem moram sopen odpuščenja prositi. Pojdem kar v mesto, da kje denarjev dobim.

Maj. Meni še ni ravno sila. Nekoliko dni še lahko čakam.

Stot. Kaj še! kaj še! Stotnik Erženovič je sicer vboga para, pa svoje dolgove plačuje on vselej ob uri. Še nicoj bom imel čast vas pozdraviti in svoj dolg poplačati (*odide*).

7. Prizor.

Major (*sam*).

Pošten mož! Ko bi le včasih tako raztresen in zgubljen ne bil. — Moja suknja mi je danas tako tesna, povsod me tiši, ako se le ganem, že poka po meni. — He! Jelica! Jelica!

Jelica (*v svoji izbi*). Gospod ate!

Maj. Kje te čuk derži? Prikaži se.

Jel. Ne morem, ker so vrata zaklenjene.

Maj. Zaklenjene? Kako se je to zgodilo?

Jel. S vratami sem bila preveč trešila, se je pa klučenca zaletela.

Maj. To se mi ne zdi po pravici. — Pa si vendar sama?

Jel. O da; kakor se vam hoče.

Maj. Pazi dobro! jaz bom vse na tenko preiskal. Ako pri tebi možkega najdem, ga na mestu vbijem.

Jel. Bog nedaj! moja šivilja je pri meni.

Maj. No pa pridi na svetlo.

Jel. Ker pa ne morem.

Maj. Kje pa je ključ?

Jel. Jaz ne vem. Morebiti ste ga sami pozabež k sebi vzeli.

Maj. Neumno čvekanje! Kakor da bi jaz tako pozabljen bil (*jiše po svojih žepih*) no prav imaš, sem ga že našel.

Jel. Prosim, poterpite še nekoliko.

Maj. Zakaj neki?

Jel. Mojo šiviljo je preveč sram.

Maj. Česa se ji je treba sramovati?

Jel. Eno mojih oblačil si je primerila.

Maj. Kaj pa je zato?

Jel. Pa se še ni čisto oblekla.

Maj. Eh kaj bi le! ji bom pa jaz pomagal (*odklene*).

Jel. (*od znotraj vrata tiši.*) Le minutico še poterpite.

Maj. Ne draži me dolgo.

Jel. Tako, tako, zdaj je že oblečena.

8. Prizor.

Major, Jelica, Šander (*v ženskem plajšekcu s ženskoj čapkoj na glavi*)).

Šan. (*se priklone*).

Maj. Hm! prav zala deklina (*glasno*). Te devojke še nisem nikol pri tebi vidil?

Jel. Še ni dolgo, kar je v našem mestu.

Maj. Tako? Kako se vam dopada naš kraj?

Šan. (*prikine.*) —

Maj. Kar tiho pokimate? To menda pomeni, da se vam dopada?

Šan. (*še enkrat prikine.*)

Maj. Sopot samo z glavoj? (*po strani*) Ta se še ni zgodnjala; ni tako zgovorna, kakor so po navadi šivilje.

Šan. (*bi se rad odtegnil.*)

Maj. Kaj se vam toliko mudi? počakajte še nekoliko. Jaz bi rad, da bi tudi za mene kaj napraviti hotli. Jaz — (*Jelici*) ti bom na tihem kaj čednega omislil, pa za zdaj ti še ne povem, kaj sem ti namenil. Zatoraj bi rad s toj tetkoj na samem govoril.

Jel. (*po strani*). Bog pomagaj! meni se prav dozdeva, da se mu dopada.

Maj. Le vbogaj, pa pojdi nekoliko od tod, ti boš gotovo z menoj zadovoljna.

Jel. Moj dober atej! jaz sem si že sama pri njej veliko reči naročila —

Maj. Za nevestno oblačilo; kaj ne?

Jel. Tudi.

Maj. No le vbogaj le, da bom tudi jaz smel — po svoji volji tebi kaj omisliti.

Jel. Pa ta tetka že ima toliko dela —

Maj. Da bi te čuk! jaz hočem z njo govoriti. Teci u kuhinjo! Lahko da bo gospod stotnik dreve pri nas večerjal. Pogance on nar rajši je. Le pojdi pa nam jih speči.

Jel. Pogane jaz ne znam narediti.

Maj. Pa stopi v moje bukviše, in si poiši ljub-lanske kuharske bukve, in se nauči, česar še ne znaš.

Jel. Pa gospod atej!

Maj. Da te tristo kokoši! ti moraš vbogati (*jo v bukviše stiši*).

9. Prizor.

Major, Šander.

Maj. Zdaj sva sama moja mlada lepotica, čisto sama. Moji hčeri še ni treba zdaj vediti, kaj sem namenil. Zdaj bote vendar kako besedico s menoj pregovorili? Še vselej ne? S kakšnim delom se nar več pečate? Menda s čapkami, rutami? (*Šander priklone*). S čapkami imajo šivilje po navadi nar več posla. — Pregovorite vendar besedico. — Bom pa jaz vaši boječnosti pomagal. Moja hči je nevesta in bo ob kratkem iz hiše. Sam ostati nemorem, meni bo gospodinje treba, in vi se mi tako dopadate, da vam na ravnost prav po soldaško svojo roko u zakon ponudim. (*Šander se prav ponižno priklone*). Ali se menda mojih sivih lasi bojite? Mladega se res ne

morem več šteti, pa sem še korenjak proti sadajnim puhlim mladenčem. Vi zdihujete? To je dobro znamenje. Kje pa imate svojo lepo rokico? zakaj jo tako skrivate? (*potegne izpod plajšeka Šandrovo roko in jo gladi*). Lepa čversta rokica. Vboga deklica! Pozna se, da ste težkemu delu privajeni. Za naprej vam tega ne bo več treba, kaj ne? Zakaj se neki zmirom od mene obračate. Dajte se vendar tudi v lice viditi. Ali vam je moj pogled tako zopern? (*ga nekoliko po lici potipa*). Kuća na bregi! Meni se dozdeva, da ste rusasti! Tristo beričov! Menda vendar ni — (*potegne plajšek iz Šandra*) kak možune (*mu čapko iz glave potegne*). Permaruš! rusasta šivilja.

Šan. Prosim ponižno odpušenja.

Maj. Tri sto peklenskih rogačev! Kdo ste vi nesramno človeče?

Šan. Jaz sem sin stotnika Erženoviča. S vašoj gospodično sva si dobra ter jo želim v zakon.

Maj. To vam je sam peklenški satan veleval. Pasja vera! k moji hčeri ste se v izbo zaklenili!

Šan. To se je čudno primerilo.

Maj. Take čudeže že poznam.

Šan. Verjamite mi —

Maj. To vam naj peklenšek verjame; zakaj ste se pa v žensko oblačilo zamotali?

Šan. Ker ste se gospod major nagrozili, da bote možkega vbili, ako ga v izbi gospodične Jelice najdete.

Maj. Dà, to hočem tudi storiti.

Šan. Da bi moja kri vaših rok ne omadeževala —

Maj. Dà, vbiti vas hočem!

Šan. Mi je gospodična Jelica hitro svoj plajšek in svojo čapko ponudila.

Maj. Ta čapka vas bo obsodila (*jo u žep vtekne*). Jaz hočem očitnega zadostovanja.

Šan. Prizanesite vendar dobremu imenu svoje nedolžne gospodične Jelice.

Maj. Lepa nedolžnost! Vso žlahto bom sklical, in bom ojstro kervavo sodbo z vami in s svojoj hčerjo deržal. Do tistod pa moj prederzni gospodič, mi ne pojdete iz te hiše.

Šan. Jaz bom prišel na sodbo, kolikokrat bote zapovedali.

Maj. Nič prišel! tukaj ostal! v moji hiši tukaj le! In da mi iz šake ne zmuznete, mi ne bote zamerili, da vas bom tako dolgo pod zaklepom imel, dokler se bo vsa moja žlahta zbrala.

Šan. Mene bote pod zaklep djali?

Maj. Dà mladi gospod stotnikovič! Ako se z dobrega ne podaste, bom svoje ljudi na pomoč poklical.

Šan. Vse bom storil, kar bote zapovedali.

Maj. Stopite tukaj noter v mojo knjižnico. Tamkaj bote našli vsakoverstnih duhovnih bukev za tolažbo. Le pripravite se na smert!

Šan. Ako nobeden izgovor ne pomaga —

Maj. Vse zastonj! Ajd! poberite se noter!

Šan. Dobro, pa bojim se, da vam sopet prav ne bo (*gre u knjižnico*).

10. Prizor.

Major (*sam*).

Jaz se nič ne bojim. Močna klučenica bo za to skerbela, na njo se zanašam (*zakljene*); ključ bom k sebi vzel. — Ali ni to za zdivjati! Ko bi le vedil, kam je deklina smuknila, vrat bi ji zadernil. — Pa bo že pršla po svoje plačilo. Vse stare in šerbe tetke, sive in dolgonosaste gospodične bom sklical: te bojo to reč že razsodile, kakor se spodobi. V njih poštenih persih, ne bo nobeno negodno vsmičenje prostora imelo.

11. Prizor.

Stotnik, Major.

Stot. Sem že sopet tukaj gospod major.

Maj. Ravno prav, da ste prišli.

Stot. Vse ulice sem že preletel, kje bi kaj denarjev dobil, kar sem se spomnil, da je dolžno pismo že izplačano.

Maj. Kaj? izplačano?

Stot. Dà izplačano je, glejte jaz sem dolžno pismo v svojem žepu našel, po takem je gotovo, da sem vam dolg že izplačal.

Maj. V svojem žepu?

Stot. Glejte ga.

Maj. Da gotovo. No to se razumi da ste dolg že plačali, ako ste dolžno pismo v svojem žepu imeli.

Stot. Meni se tudi tako vidi.

Maj. Po takem vas ponižno prosim, da mi ne zamerite, ker sem vas za to terjal, kar ste že plačali.

Stot. Kdo bi kaj takega zamerjal?

Maj. Bog si ga ve, kako da sem to reč tako pozabil.

Stot. Majhena zmotica, po navadi.

Maj. Tega si ravno ne morem sponašati, pa pod starost pešajo vse moči, starost je slabost. Spominjam se prav dobro, da sem vam nekaj važnega imel povedati, ko ste bili v izbo stopili, pa zdaj mi ne pride več na pamet.

Stot. Menda kaj od vojske.

Maj. Ne, vojska mi zdaj ni bila na misli.

Stot. Na Talianskem bo veliko posla za našo armado.

Maj. Jaz bi skoro ne porajtal, da bi se sopet našemu regimentu vdružil.

Stot. Kaj ne da? To je že tudi meni večkrat na misli bilo.

Maj. Kadar slišim pesem, ki jo naši vojaki zdaj sploh popevajo, me tako mika, da bi kar za njimi tekkel (*odpre vrata in kliče*). Oe! Tonče! Juri! (*stotniku*). Kmalo jo bote slišali, moja strežeja jo prav lepo krožita.

12. Prizor.

Tonče, Juri, Prejšni.

Tonče. Kaj zapovedate g. major?

Maj. Hm! (*stotniku*.) Pomagajte mi le, pokaj da sem strežeja poklical.

Stot. Ako se ne motim — zavolj neke pesmi.

Maj. Dà, res je; (*strežnikoma*) zapojta tisto vojaško pesem, ki se meni tako zeló dopada, morebiti se bo tudi gospodu stotniku dopadala.

Tonče. Ne vem, če bo kaj.

Juri. Moje gerlo je čisto kosmato.

Maj. No, poskusita, morebit bo šlo.

P e s e m.

Ostani z Bogom mila!

Armada gre na boj;

Sramota bi mi bila,

Ko b' jaz ne šel tud' z njoj.

V Italii se hrusti
 Sovražni nam Talján;
 Se kmalo z njim poskus'ti,
 Želi si vsak Slavján.

Kerví bo mnogo teklo,
 Tajit' se to ne dá,
 Talján ker smertno jeklo
 Obračat dobro zna.

Pa tega se ne straši
 Noben slovenski sin;
 Udarci težki naši
 So mu še terd spomin.

Če ravno mu pristopil
 Ošabni je Francoz,
 Slavjan ju bo razkrópil —
 On bo obema kos.

Čuj bojni rog zvekeče,
 Me kliče za sabó;
 Hajd' telečnik na pleče
 Za ramo puškico!

Ne jokaj ljub'ca moja!

Morbit' se vernem skor;

Če več ne pridem 'z boja,

Se vid'ma v nebu gor'.

(Tonče in Juri odstopita.)

Stot. Ta pesem mora vsakega Slovenca zagreti. Ako bi še midva služila, kaj ne, da bi se po svetu drugače godilo?

Maj. Obljubim, midva bi se obračala kakor tedaj, ali se še spomnite? — ko vam je že medla kugla tu proti persom letela. — Oho! kaj pa to pomeni?

Stot. Kaj ste pa zagledali gospod major?

Maj. Me prav veseli vaše častno znamenje.

Stot. Jaz? častno znamenje? *(se ogleda)*. Da gotovo! naj me koklja piči, ako vem, kako je to znamenje na moje persi prišlo.

Maj. Kaj, celo tega neveste?

Stot. Ko bi mi glavo vzeli, jaz tega ne zapopadem.

Maj. To je čudno ha! ha! ha!

Stot. Ali smem prašati, zakaj vi svojega znamenja več nenosite?

Maj. Jaz nosim zmirom svoje znamenje, in ga bom celó u grob sabo nesel.

Stot. Nezamerite, tukaj ni nič.

Maj. Kaj zlodja —

Stot. Meni se močno dozdeva, da ste pred po-
zabež namesto svoje suknje, mojo oblekli.

Maj. Gotovo! da te šentej! in vi pa mojo.

Stot. Zatoraj je tako na meni plahitala, da bi
se bil lahko dvakrat u njo zavil.

Maj. Zatoraj nisem mogel roke stegniti.

Stot. Prosim ponižno odpuščenja.

Maj. Nikar si zato glave ne belite — ste se
pač spozabili bili, kakor se vam večkrat primeri.

(Oba zamenita svoje suknje.)

Stot. Kaj takega se mi še ni primerilo.

Maj. Po takem bo dolžno pismo u vašem žepu
tudi drugi pomen dobilo?

Stot. Gotovo gospod major, zdaj že zapopadem.
To dolžno pismo še ni plačano. Bom kar tekel denar-
jev iskat. O butasta glava! toliko časa potratiti, to-
liko pota preleteti, da se še zdaj potim, *(seže po
robec u žep, potegne žensko arbo iz njega in si z
njoj čelo obriše. Ko jo hoče nazaj u žep djati, zagle-
da, da ima žensko arbo na mesto robca u roki)*. Ne
zamerite, to je robec po neki novi šegi, menda je
vaš?

Maj. Tri sto zelenih kušerjev! Zdaj sem se spom-
nil. Vaš sin je mojo hišo oskrunil in v sramoto spravil.

Stot. Oho, kako neki?

Maj. Ko sem to čapko zagledal, me je začela
jeza grabiti.

Stot. Zavolj te čapke?

Maj. Ali veste čigava je ta čapka?

Stot. Nisem tako srečen.

Maj. Moje hčere.

Stot. Tako se je tudi meni dozdevalo.

Maj. Ali pa veste na čegavi glavi sem jo našel?

Stot. Menda na glavi svoje gospodične hčere.

Maj. Kaj še; vsi peklenski rogači! na glavi vašega sina.

Stot. No, no, ako ni kaj hujšega, ko to, se tej deviški čapki ni tolika nečast storila.

Maj. Pa jaz sem ga v tej izbi pri moji hčeri zapertega zalezal.

Stot. V tej izbi? Da gotovo. Tu noter sem ga bil jaz sam zaperl.

Maj. V izbo moje hčere!

Stot. Ne zamerite gospod major, moj sin že v tej izbi dve leti stanuje.

Maj. Kakor se mi vidi ste se že sopenet spoza-bili — saj to ni več vaše prebivališče.

Stot. (*si domišljava*). Sto beričev! gospod major prosim ponižno, nikar mi ne zamerite. Dà, dà, tako je. Jaz sem ga bil z dobrega namena tu noter zaperl. Zmota je pač zmota.

Maj. Brez zamere gospod stotnik, vaša raztresenost mi pregloboko zajeda. Mlade ljudi vkup zapirati! Kaj pa mislite, to ni nobena šala.

Stot. Res to ni dobro.

Maj. K sreči sem ključ v svojem žepu našel.

Stot. Je vendar čudno, jaz sem ga bil v svoj žep djal.

Maj. Najni žepi so se danas čisto zamotali.

Stot. Še le preveč. Pa gospod major meni se dozdeva, da ne bo prav, ako bova ta dva mlada človeka dalje vkup pustila.

Maj. Gospod stotnik vi me ne poznate, ako mislite, da sta še zdaj vkup zaperta. Večno ločitvo sem že zdavna med njima napravil. Jaz imam povsod svoje oči in še nisem tako zgubljen, kakor gospod stotnik. Vaš mladi gospodič se tukaj le v mojem bukvišu hladi. Ako hočete, ga lahko sami na odgovor pokličete. Kam sem pale ključ vteknil? *(jiše po svojih žepih.)*

Stot. Ste že sopet pozabili gospod major? hehehe! Kje hočete ključ drugej najti ko v mojem žepu? *(ga najde).*

Maj. Gotovo.

Stot. *(izroči ključ majoru).* Kakor da bi vam ključ od kake terdjave izročal.

Maj. Berž ko ne, da vam je zdaj na misli, kako smo 48ega leta na Talianskem Peskiéro oblegali?

Stot. Tam se je naš regiment junaško nosil.

Maj. No, še pa vendar. Naši granadirji so derzovito na terdjavo naletavali.

Stot. Pred nosom se mi je bila bomba raztrešila.

Maj. Tam me je bila sovražna kugla v nogo požgetala.

Stot. Iz enega turna so na nas kugle sipali, kakor točo.

Maj. Nezamerite, ne iz turna, ampak iz enega obsipa. Turn je bil nižje na desni strani.

Stot. Prosim ponižno —

Maj. To še vendar moram vediti.

Stot. Jaz sem noč in dan pred turnom stal.

Maj. Kje sem pa jaz bil?

Stot. Tukaj je bil naj večji nasip — in tukaj turn — tukaj so stali graničarji — in tukaj je stal naš slovenski regiment.

Maj. Ne bo dal. Tukaj so stali graničarji.

Stot. Oho! kam ste tako daleč zaorali? Tukaj je bil na pol podren mlin, in za mlinom —

Maj. Mlin je bil više na levi strani.

Stot. Meni je to živo pred očmi, kakor da bi se bilo včere zgodilo.

Maj. Škoda, da nimam krede pri sebi, jaz bi vam to na tanko narisal. — No glejte sem (*potegne iz žepa nek papir, ga na kosce razterga, in naznamina kako so stali*). Tu le je Peskiéra — tukaj je mlin — tukaj so jarki — tukaj so stali naši granadirji — in tukaj graničarji —

Stot. (*odterga tudi kosček od ravno tistega papirja*). Ti so tukaj stali.

Maj. (*položi svoj posledni kosček na mizo*). Ne, tukaj le so stali!

Stot. Ne zamerite gospod major, meni se zdi, da ste moje dolžno pismo raztergali.

Maj. Še ni zlodja!

Stot. Majhena pomota! Kaj pa to? Med možmi, ko sva midva, ni treba nobenega papirja.

Maj. Je že res, pa me vendar jezi. Presneta pozabljiva buča! Taka se mi še pa ni nikdar zgodila.

Jel. (*znotraj*). Gospod atej! ako čete, da bi za večerjo pogance spekla, bom morala v kuhinjo.

Stot. Gospodični Jelici se je poljubilo se zglasiti.

Maj. Moram pred vašega sina iz hiše spraviti (*odklene*).

13. Prizor.

Jelica, Šander, prejšna.

Maj. Tristo medvedov! vidva sta že sopet vkup?

Jel. Vi ste naju sami vkup zaperli.

Maj. Lažeš!

Jel. Vi ste mi velevali, da bi nekaj v kuharskih bukvah poiskala, ker jih pa nisem mogla hitro najti, sem mislila, da ste mladega gospoda zato noter sunili, da bi mi jih pomagal iskati.

Maj. Da te jezero modrasov! zdaj se spomnim.

Stot. He! he! he! no gospod major? kje je vaša toliko hvaljena previdnost in modrost?

Šan. Dragi moj atej! pregovorite za mene kako besedo; naprosite gospoda majora, da bi mi gospodično Jelico hotel v zakon dati.

Stot. Kakšne muhe ti sopet po glavi rojijo? Kaj si že pozabil na svojo nevesto?

Šan. Ali se ne spomnite več, da je moja nevesta nekam pobegnila?

Stot. Pobegnila je?

Šan. Pred včerašnjim ste mi sami iz enega pisma to novico povedali?

Stot. Dà, res da, sem že skoro pozabil. Po takem gospod major, bi naj bolje bilo, da bi te mlade ljudi za zmirom vkup zaperla. Oba sva že raztresena in zgubljena; na njih stopinje paziti midva več ne moreva. K temu bi treba bilo zmirom vse svoje misli zbrane imeti.

Maj. Res je, kar pravite gospod stotnik, jaz bi tega tudi ne branil, pa moja hči je že nevesta.

Jel. Spomnite se vendar, moj atej, da je moj ženin že vmerl.

Maj. Vmerl je tvoj ženin?

Jel. Dave ste še le pismo dobili v katerem vam je njegova smert naznanjena bila.

Maj. Dà res je. O tega še nisem pozabil.

Šan. Ali smem upati?

Maj. Kaj mi je storiti? Očeta sta jih že sama dvakrat vkup zaperla. (*prime Šandra za roko in mu reče*). Pojdi sem moja hčerka.

Stot. (*prime Jelico za roko in ji reče*). Stopi sem moj sinko.

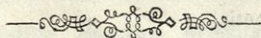
Maj. (*položi Šandrovo roko v stotnikovo roko*). Dobra si bodita in vzemita se.

Stot. Ta mu ne bo po volji. Tukaj je prava roka (*združi roke Jelice in Šandra*).

Maj. (*Jelici*). Raztergano dolžno pismo ti dam za juterno.

Stot. In jaz vaju opominam: varjita se v zakonu vsake raztresenosti in pomote. Mož ino žena v gosti pomoti, svoji nesreči gresta nasproti.

Konec igre.

PRAVI SLOVENEČ,

veselica v enem dejanju. Po Franul-Weissen-
thurnovkini „die Schweizerhütte“ za
Slovence predelal

Maximiliane

Johann

J. D.

Lica.

Šimon, kmet.

Neža, njegova žena.

Lizika, njuna hči.

Nek gospod in njegov.

Drugar.

Jerica, sosedova hčerica.

J.D.

Dejanje biva blizu Ljubljane leta 1821 po sv. treh
kraljih.

Pravi Slovenci.

Rerna, pa čedna kmetiška izba; na desni strani peč, na levi miza s klopmi; na kraju vstric vrat omara, zravno sklednik in žličnik; na levi strani okno.

1. Prizor.

Neža (*pri oknu*).

Kaj vendar deklina danas tako dolgo v mestu dela? Zdaj je že poldne, in ni je še nikjer viditi. Je res prav križ z otroci — dokler so še drobni, niso za drugo, ko da bi zmirom za mizoj pri polni skledi sedeli, in kadar zrastejo, morajo fantje v soldate, dekleta se omožé, in grejo za svojimi možmi — da le mati zmirom vboga sirota ostane. Berž ko ne, da že tudi moji Liziki take muhe po glavi rojijo — (*žugaje*) o le čakaj! jaz ti bom že — (*nagloma krotka*) pa kaj bi le? saj sem tudi jaz tako ravnala. Kadar sva se s Šimonom čez pletér pogovarjala, so me mati po desetkrat zaklicali, pred ko sem se jim enkrat oglasila; in kadar koli sem z mlekom v mesto šla, me je Šimon vselej pri bervi pristregel, in mi je

na uno stran pomagal, in me je tudi precej daleč spremljal. — Moja Lizika je ravno 16 let dopolnila, lahko, da je že tudi kakega Šimona našla — tedaj bi bilo komaj, da bi človek sto oči imel. — Naša krava rujove — njej je tudi že hlev pretesen, kakor meni moja koča. (*Pogleda skozi zaperto okno.*) No, vendar enkrat, zdaj teče domù, kakor da bi jo kdo podil. Dekline delajo navadno tako, po mestu zijajo po cele ure okoli, kakor da bi doma nobenega dela ne bilo, in ko pridejo blizu doma, tedaj si še le podbrusijo peté — je že tukaj.

2. Prizor.

Lizika, Neža.

Lizika. (*s praznojo mlečnojo posodo.*) Dober dan mati!

Neža. Hvala Bogu! da si vendar enkrat prilezila.

Lizi. Prilezila? Tekla sem, kar sem mogla, pa zagrela sem se tudi, ako ravno prav presejan veter brije (*vzame ruto z glave*).

Neža. Ako bi se ne bila tako dolgo v mestu mudila, bi ti ne bilo treba, da si se tako zasopihala.

Lizi. Mudila? Saj le Boga zahvalite da sem vam že zdaj domá.

Neža. Tako!

Lizi. Kar je deklet s kmetov danas v mestu, se vam ne bo nobeno pred večnojo lučjo*) domú vernilo! tudi jaz bi bila sila rada tam ostala — pa spomnila sem se, da vas je unikat mlajša krava butnila, ko ste ji polagali, ker vam ni tako vajena, ko meni — zatoraj sem hitela, kar sem mogla, drugače bi vam še ne bila zdaj tukaj, dokler je še solnce tako visoko, ampak večerne zvezdice bi me bile spremljale na dom.

Neža. To bi bila lepa reč za tebe! kaj pa misliš, kaj bi bil oče rekel?

Lizi. Da sem prav storila — kaj takega se ne vidi in ne sliši vsak dan v Ljubljani, kar sem jaz danas vidila in slišala.

Neža. So menda sopet kake medvede in opice**) z bobnanjem po mestu vodili?

Lizi. Lepe medvede! (*jo pogleda*) Dva cesarja sta vam v Ljubljani, naš svitli cesar Francin pa ruski cesar Šander, in neki kralj še ima danas od nekod v Ljubljano priti.

Neža. Ni mogoče! To bi moglo kaj posebnega pomeniti, da se naj višji poglavarji ob tem času v Ljubljani zbérajó.

Lizi. Pravijo, da se bojo posvetovali, kako bi mir po svetu vstanovili.

*) Zdrava Marija, ave Maria.

**) Merkovca.

Neža. Saj nam ga je kaj treba. — Ali si ti našega svitlega cesarja Franca vidila?

Lizi. Prav rada bi ga bila vidila, pa danas vam ni bilo mogoče, ker so se mu mestne gosposke zaporedoma priklanjat hodile; pa našo svitlo cesarico in ruskega cesarja sem vidila — in veste, ruski cesar je tudi z menoj govoril, pa tedaj še nisem vedela, da je cesar.

Neža. Pojd' pojd's takimi burkami! Ruski cesar bi bil s tabo govoril! To ni mogoče.

Lizi. Res da, mati —

Neža. Kako bi bil on s tabo govoril, ker ti ne umiš ne ene nemške besede?

Lizi. Pa vam zna on slovenski, če ne verjamete, pa prašajte, kogar hočete v Ljubljani.

Neža. Naš oče, ki je bil na Rusovskem, je res že večkrat pravil, da se je z Rusi prav lahko slovenski pogovarjal. Vsedi se sem k meni, in povej mi kako je bilo.

Lizi. Bom, pa skoro ne vem kje bi začela (*se odkašlja*), tako, zdaj bo že šlo. — Ko sem danas jutro v mesto šla, je še bila gosta tema — vi ste pa mislili, da me bote morali buditi — o petih sem že bila na cesti.

Neža. Pusti to, povej le kaj, in kako je bilo v mestu.

Lizi. Ko sem v mesto prišla, je ravno že svitalo, pa po ulicah je že vse mergolelo, kakor v ka-

kem mravljišu. Vse je bilo praznično opravljeno, kakor ob nedeljah in praznikih, in mene je začelo sram biti, ker sem bila po delavno oblečena. — Kadar pojdem zopet v mesto, bom svoje novo pisano krilo oblekla; ali bom smela, mati?

Neža. Naj ti bo, pa povedaj naprej —

Lizi. Vse je križem letalo in tekalo. Za moje mleko se nihčér ni zmenil. Kaj je neki to, sem si mislila, da danas ljudje tako urno po ulicah smukajo? Prašala sem zdaj tega, zdaj unega, pa nobeden mi ni odgovoril; vsi so se le naprej rivali nekam doli po čevljarski ulici. Tudi mene je kaj mikalo za njimi, pa mleka še nisem bila prodala. Kar na enkrat pridere iz druge ulice truma ljudi, kričaje: tam le stanuje! le naprej, le tje, le za meno! — vse je kakor razdivjano tik mene hitelo in mi je moje mleko prevernilo.

Neža. Oj mene! — kolika škoda! ker nas za denarje tako hudo ima.

Lizi. Nič ni škode, denarje sem vam vendar zanj prinesla.

Neža. Kako je to mogoče?

Lizi. Le poslušajte dalje. Ko sem žalostna po tleh razlito mleko gledala in se jokala, pride nek imeniten gospod ravno mimo mene, obstoji in me praša, zakaj da se jokam. Od same žalosti nisem mogla ne ene besede pregovoriti, ampak kazala sem mu mleko, ki se je po tleh raztekalo. On se zasmeji,

in poreče „ta škoda se lahko popravi, na! vzemi to le“. Dal mi je ti lepi zlat. *)

Neža. Zlat ti je dal? Ti gospod je bil gotovo cesar. Kako si se ti tedaj obnašala?

Lizi. Jaz sem ga debelo gledala, in se nisem upala zlata vzeti. „Le vzemi, le vzemi moja deklica,“ mi je djal. Moj ljubi gospod sem djala, jaz vam nimam zanj mleka dati. „Tega mi tudi ni treba,“ je on djal, „jaz bi le rad, da bi se ti več ne jokala. Danas se naj nihče ne joka v Ljubljani, ker staravno dva imenitna gospoda tukaj, ktera bi rada, da bi vse veselo in zadovoljno bilo. Ako hočeš tista gospoda viditi, teči kamor vidiš, da drugi hitijo.“ — To slišati poberem svojo mlečno posodo, stopim hitro v bližno cerkvo, kjer sem Boga zahvalila, da sem tako srečna bila, in šinem potem čez čevljarski most za veseloj druhaljo, ktero sem ravno pred nekim velikim poslopjem našla. Tukaj so vsi svoje oči na neko okno vpirali. Ko bliže stopim zagledam pri tistem oknu ravno tistega gospoda, ki mi je cekin dal, in pa neko gospo, ki sta se prav prijazno pogovarjala. „Tu le je“ — so ljudje zavpili — „tu le je Šander in Karolina. Živil! živila!“**) slava! Kdo pa sta Šander in

*) Cekin.

**) „Živil, a, o“ se mora po spolu in številu nazdravljenim osebam primerjati. Jugoslaveni, od katerih smo si to pozdravlico posodili, se nam morajo smejati, kadar slišijo, da Slovenci n. p. gospej, ali sploh ženski s „živijo“, namesto s „živila“ nazdravljajo.

Karolina, sem prašala. „Cesar,“ so mi djali, „ruski cesar in pa naša svitla cesarica.“ To me je tako vstrašilo, da sem strahu trepetala, vendar sem kmalo oživila in sem z drugimi vpila: Slava! živila! Takemu pozdravljanju ni bilo ne konca ne kraja.

Neža. To bi bilo tudi mene vstrašilo.

Lizi. Ne dolgo po tem prideta dol po stopah cesar Šander in pa nek drugi gospod, nek ruski minister; se vsedeta v kočijo in se po malem med ljudstvom dalje peljata. Vse je sopet glas zagnalo: „Živil Šander! Slava!“ Oh sem si mislila, ko bi zdaj naš oča in pa vi tukaj bili, da bi vsi vkup klicali: Živil Franc! Živil Šander! Živila vsa cesarska rodovina! Slava!

Neža. Zdaj mi je pa res žal, da nisem bila s taboj šla v Ljubljano, kakor sem si bila že včere namenila.

Lizi. Pa našemu očetu še le bo žal, ker tako radi o našem in ruskem cesarju pripovedujejo.

Neža. Bog ve, če ruski cesar našemu cesarju dobro hoče.

Lizi. Gotovo! saj je on našemu cesarju pomagal sovražnika pregnati. Že njegov pogled je tako prijazen, da je podoba, kakor da bi vsim pomagati hotel. — Kje pa so oča, da bi njim povedala, kaj se v Ljubljani godi?

Neža. Oča je šel z doma k bogatemu mlinarju, ki nas za plačilo majhinega dolga tako hudo navija.

Šel ga je prosit, naj bi še do prihodne spomladi poterpel; ako ne bo htel čakati, bomo mogli starejo kravo prodati.

Lizi. Tega pa vendar ne, naše plavke ne pustim jaz prodati.

Neža. Dá, moja ljubka, plavka nas bo zapustila. Če ravno šparamo in stiskamo, dvajset tolarjev vendar ne premoremo, ki smo jih mlinarju na žitu dolžni.

Lizi. Oh moja plavka, moja vboga plavka!

Neža. Naj bo v imenu božjem; pravijo, da bojo zdaj bolji časi nastopili, — tedaj si bomo že sopet drugo kravico oskerbeli.

Lizi. Pa tako rada ne bom nobene več imela; plavka in jaz sve si že z malega tako dobre, kakor da bi si sestre bile; po gaju sve se tolikokrat vkup sprehajale, moja plavka ni nikoli v škodo silila, je tako pohlevna, in skoro bolj pametna, ko nekteri človek. Ali veste kaj mati? jaz pojdem sama mlinarja prosit, naj še do spomladi počaka. Oča ne znajo tako prositi, ko ga bom jaz prosila. Mene bo on gotovo vslišal.

Neža. No, bomo vidili, kaj bo oča opravil.

Lizi. Ako nič ne opravijo, bom kar tekla, in verjamite mi, da mi bo plavko pustil. Zdaj ji pojdem polagat; danas ji moram več otrobov dati, ker je tako dolgo čakati morala. Potlej vam bom še povedala, kako je cesar Šander na tergu od kmetic jajec, kopu-

nov in drugih reči nakupil, od nekega Hrovata je tudi prešiča kupil. Kar je kupil, je s cekini plačal, in na zadnje jim je kupljene reči in cekine pustil. Tudi to — vam še moram zdaj povedati, da ruski cesar tukaj na persih — ne, tukaj le na tej strani, zlato zvezdo nosi, ktera se pa ne sveti tako jasno, ko njegove oči. Kdor mu v oči pogleda, ga blišijo, kakor da bi bil v sonce pogledal (*hoče oditi, pa se še verne*). Pozneje pojdem u vas povedat, kaj se v Ljubljani godi, drugače bojo ljudje doma čepali in ne bojo zvedeli, kakšno veselje je v našo deželo prišlo. Berž ko bom to po vasi razglasila, bo vse v Ljubljano teklo in bo vpilo: Slava našemu cesarju Francu! slava cesarju Šandru! Živila naša cesarska rodovina! (*odide*).

3. Prizor.

Neža (*sama*).

Če mi že mlinar res kravo vzame, naj bo v imenu božjem; če nas le Bog zdrave ohrani in greha ovarje, še bomo vselej shajali. Nekaj se bo na kolvratu zaslužiti dalo, nekaj bomo kit za slamnike napletli, spomladi bom krompirja nasadila — z božjo pomočjo bo že šlo (*pobožno*). Ta gospodar, ki je nad nami, ne gleda samo na eesa rje in kralje, tudi nam je tolikokrat milostliv; on ve kje je treba pomagati, pridnim rokam, čistemu in dobremu sereu daje on

svojo pomoč in tolažbo; on nas ne be pozabil, nas ne bo zapustil (*nekoliko potihne*). Čuj — kakor da bi bil kdo na vrata poterkal; ne — vendar le — zdaj sopet — le noter!

4. Prizor.

Nek **gospod**, njegov **drugar**, **Neža**.

Gosp. Bog z vami, mamica! (*med vratami*).

Neža. Tudi z vama, draga gospoda!

Gosp. Ali bi se smela v vaši hiši nekoliko pogreti?

Neža. Le noter stopita, le noter! — Danas je prav hud mraz. Mi smo vajeni zimi in gorkoti, in smo zadovoljni z vremenom, kakoršnega nam Bog daje; pa za taka gospoda, ko sta vidva, je današni mraz preoster.

Gosp. Midva sva zimska ptiča, sva tudi vajena kaj preterpeti, pa tople peči vendar ne zaničujeva.

Neža. Vsedita se tu na klop, pa ne preblizo peči, ki je skoro razbelena.

Drugar. Ali prebivate vi sami v tej hiši? nimate nič tovaršije? nič moža, nič otrok?

Neža. Oh — brez moža in brez otrok bi bilo predolgočasno. Na kmetih že človek tako redko kaj dobrega vžije; ako bi še pa tudi serce nobene tolažbe ne imelo, bi me ne veselilo živeti. Imam do-

brega moža, in dobrega otroka, med njima se čutim srečno in pozabim na svojo revšino.

Drug. Kaj ste vi revni?

Neža. Moj Bog! kakšni pa, ko revni; bogastva je dandanašni malo po svetu, posebno pa med nami, ki smo ob vojski skoro vse zgubili, in kar nam je še vojska pustila, so nam potém hude leta zaporedoma pobrale.

Drug. Ob čem pa vendar še živite?

Neža. Šestero zdravih rok se v tej bajti od ranega jutra do poznega večera veselo in urno giblje; imamo majheno njivico, ktero vsako spomlad s krompirjem obsejemo; redimo tudi dvoje krav, od katerih narveč dobička imamo, ker mleko po letu in po zimi v mesto prodajemo — s tem si pripravljamo potrebnega živeža in oblačila, in si še toliko prihranimo, da tudi gosposke davke plačujemo.

Drug. Svet je pri vas prav prijazen in lep.

Neža. Zdaj po zimi je vse pusto in žalostno; pa spomladi, spomlani; ako bi vi tedaj tukaj bili, tedaj bi še le rekli, da je naš slovenski svet lep. Po marnu se mi dozdeva, da gospoda nista z naše krajske dežele — ako bi vidva spomladi našo postojnsko jamo, cerkniško- in blejsko jezero vidila, obljubim, da bi se oba rada na naše slovenske kraje spominjala.

Drug. Midva se rada Slovincov spominjava, in jaz sem si svest, da tudi Slovenci naju pozabili ne bojo.

Neža. Dobrih ljudi se vsak rad spominja, in vidva sta tudi tako dobra viditi.

(Gospoda se pogledata in se nasmehneta.)

Neža. Nikar mi ne zamerita, jaz sem še malo sveta vidila, in ne znam besedo tako obračati, kakor góspoda rada sliši.

Gosp. Kaj še moja ljubka, golo resnico vselej tako slišati, kakor jo vi govorite, nama je narljubše.

Neža. Moj Šimon se zna lepše v tej reči vêsti, on si je veliko sveta pokusil, je bil na Ruskem s francozkoj vojsko. Pravil mi je že večkrat, da sta si slovenski in ruski jezik zlo, zlo v rodu, in da ga je ravno to smerti otelo, ker je znal z Rusi govoriti. — Moja deklina mi je ravno prav veselo novico iz mesta prinesla, da sta naš svitli cesar Franc, in pa ruski cesar Šander v Ljubljano prišla, in da še nekega kralja od nekod pričakujejo; pa saj vama gospodoma mora to bolj znano biti, ko nam priprostim ljudem. — Da bi nam ti poglavarji le tudi ljubi mir vstanovili.

Gosp. Dá, mir želimo vsi, mira nam je treba. — Ali povejte mi mamica, jaz sem v svojem kraju tolikokrat slišal Slovence hvaliti, da so gostoljubni — ali naju bote kaj povabili na kosilo, ker je zdaj ravno poldne?

Neža. Oh moj Bog! naše kosilo bi takim gospodom slabo godilo.

Gosp. Kaj ste pa pripravili za sebe?

Neža. Ojmenel! sram me je povedati — pisker krompirja imam pri ognju.

Gosp. Le sem z njim! jaz ga prav rad jem.

Drug. Tudi jaz ga zlo obražtam.

Neža. Ali — ali bi ga res?

Gosp. Za res da, ali je že kuhan?

Neža. Menda že bo, ker je že precej dolgo, kar sem ga bila pristavila — zdaj zdaj ga bom na mizo prinesla (*pogrne mizo, gre po skledo, vzame pisker iz peči, vsiplje krompir va-njo, in ga prinese na mizo; medtem se gospoda pogovarjata*).

Gosp. (*drugarju*). Kako se vam dopada ta Slovenka, in sploh tukajšni Slovenci?

Drug. Priprosta nedolžnost je sploh Slovencom lastna, in se mora vsakemu dopadati.

Gosp. Meni je, kakor da bi bil med svojimi ljudmi. Jasni in bistri pogled Slovenca, razodeva njegovo poštenost; njegov pravilni obraz in njegovo vedro čelo oznanujeta visoko hitroumnost; po svoji telesni okretnosti in gibčnosti je vstvarjen za vse umetnosti. Med vsimi slovanskimi narodi se mi dozdeva, da je slovenski najžlahnejši. Svojemu cesarju je ves udan, in zvest do poslednjega zdihleja; le škoda, da nima nobenega prijatelja, ki bi ga branil njegovih sovražnikov, kateri bi ga radi v žlici vode potopili, ako bi mogli. Njegovi sovražniki mu ne vejo kaj sponašati; le to mu za krivico štejejo, da je slovanske rodovine; da je njegova žlahta čudno velika.

Neža. Miza je že pogernjena, skleda je tudi snažna — pa krompir —

Gosp. Nama bo prav dobro dišal (*se vsede na eno, drugar na drugo stran mize*). Pa narpred bi imela župa na versto priti.

Neža. (*v zadregi*) Zupa?

Gosp. S župo se po navadi južina *) začne.

Neža. Pri gospodi — verjamem; — ali pri nas je druga, pri nas je ljubeznivi krompirček celo zimo prvi in zadnji na versti.

Drug. Pred ste rekli, da imate dve kravi, morebiti imate tudi kaj sirovega masla pri hiši?

Neža. Hvala Bogu! brez tega nismo nikoli; bo zdaj zdaj na mizi (*odpre omarico, vzame iz nje krožnik s sirovim maslom in ga na mizo postavi*).

Gosp. A to pa ni kaj bodi, to se bo dobro podalo — zdaj pa, ko bi še kaj kruha imeli —

Neža. Oj — Bogu se smili! naš kruh —

Gosp. (*prijazno*). Ali ga kaj imate?

Neža. O dà, pa toda je čern, ko saje.

Gosp. Nič ne dene, le sem z njim!

Neža. Oj mene, naš ovsen kruh ne veljá za take žlahtne gospode, je preveč borov, je tako robidast, da človek skoro ne ve, ali bi ga v usta vtikal, ali bi se z njim počesal.

*) kosilo.

Gosp. Le sém ga dajte, nič se ne onegajte!

Neža. Izzujte miznico, ki je pred vami.

Gosp. (*vzame iz miznice kos kruha*) Lep kruh, (*ga pokosta*) dober kruh! moji ljudje tudi nimajo boljega.

Neža. Kaj imate vi tudi kaj ljudi?

Gosp. (*smejé*) Nekaj glav jih imam.

Neža. Tedaj bote pa že tudi kaj svetá imeli?

Gosp. Po hribih in dolinah.

Neža. To mora velika razleka biti?

Gosp. Zeló velika —

Neža. Za toliko gospodarstvo imate gotovo tudi dobrega oskerbnika, da se vse lepo, in o pravem času opravi.

Gosp. Imam ga, — brez njega bi se mi slaba godila.

Neža. Pa včasih morate vendar le tudi sami pogledati, kako se vaše gospodarstvo vêde.

Gosp. To se prav dostikrat zgodi. Kolikor morem, tudi sam poslujem.

Neža. Oh tedaj ste pa že dober kmetovavec. Ali ste pretečene leta kaj srečni bili s svojim gospodarstvom?

Gosp. Sem prav zadovoljen; ako ravno je toča na več krajih po mojih poljih hudo škropila, so moji hlapci vendar toliko našeli, da so komaj domlatili.

Neža. To je za gospodarja veselje, kadar obilni božji dar sam na polju pregleduje.

Gosp. Tako veselje sem jaz vžival.

Neža. Ali imate svoje gospodarstvo na Krajnskem?

Gosp. Ne; moje gospodarstvo je daleč, daleč od tod.

Neža. Kako pa, da ste se tako daleč od doma podali?

Gosp. Prišel sem se učit, kako se u vašem kraju gospodari, in pa — da se vašega dobrega krompirja navžijem.

Neža. Bog vam ga poblaguj, dober gospod! le jejte ga, kolikor se vam ga ljubi. (*gospod in drugar jesta nekaj krompirja.*)

5. Prizor.

Šimon, poprejšni.

Šim. (*še zunaj hiše*). Neža! Lizika! —

Neža. Je že doma! Toj je moj mož.

Šim. (*vstopivši*). Berž se napravite ti in Lizika! Le hitro! le hitro!

Neža. Kam ti je taka sila?

Šim. Ne prašaj dolgo, zdaj bi že imeli tam biti.

Neža. Kje bi imeli biti?

Šim. V Ljubljani.

Neža. Kaj že tudi veš?

Šim. Naš svitli cesar Franc in ruski cesar Šander sta v Ljubljani.

Neža. Lizika mi je že čudnih reči povedala —

Šim. Dá res je, ona je bila danas z mlekom v mestu; pojdeva pa kar midva sama?

Neža. Idi ti sam; jaz moram domá ostati.

Šim. Neža — našega svitlega cesarja in ruskega Šandra nečeš iti gledat?

Neža. Jaz bi rada šla, pa saj vidiš —

Šim. Meni danas ni za drugo mar, ko da bi mogel našega svitliga cesarja in pa Šandra viditi (*se naglo obvernivši zagleda ptuje gospode, se odkrije in vtihne nekoliko*). Aha — imaš goste — nikar mi ne zamerita gospoda, mislil sem, da je moja Neža sama. Po takem pojdem kar sam — Bog te obvari! (*hoče dalje*).

Gosp. Kam se vam tako zlo mudi?

Šim. Našega svitlega cesarja gledat.

Gosp. Danas ga ne bote mogli viditi — svitli cesar Franc se je odpeljal na Verhniko napoljskemu kralju naproti. Jutre ga bote pa lahko vidili.

Šim. Če res našega dobrega Franca danas viditi ne morem, bom pa vendar ruskega cara Šandra vidil. Njemu imam zahvaliti da sem še živ, in da sem zdaj tukaj; pa nikar mi ne zamerita, moram hiteti drugače tudi njega zamudim — moja Neža ostane pri vama.

Neža. Kaj boš lačen hodil? moraš vendar nekaj pred založiti, ker še nič nisi kosil.

Šim. Jesti mi še danas na misel ni prišlo — kadar se serce raduje, je gotovo tudi želodec dobro. Dreve se bomo sopet vidili, ljubeznivi krompirček nas bo prijazno za mizoj združil; — za zdaj s Bogom (*hoče oditi*).

Gosp. Počakajte še nekoliko prijatelj! — ali nečete, da bi se tudi midva kaj bolj soznanila?

Šim. Drugikrat, moj gospod! danas živim samo za Franca in za Šandra.

Gosp. Majčkino še ostanite pri nama!

Šim. Ne zamerite, ne morem.

Drug. Cesar Šander se je tudi iz mesta odpeljal, k nekemu slapu, ktereга Ljubljance po letu radi obiskavajo.

Šim. Ali je to res?

Drug. Gola resnica.

Šim. Stim bolj, tisti slap ni daleč od tod, pojdem kar taj.

Drug. Tudi tam ga ne bote več našli — midva sva ravno od onod prišla — in vema da Šander ni več tam.

Šim. Po takem tečem na ravnost v Ljubljano.

Gosp. Šimon — jaz vam bom nekaj drugega povedal — moja kočija me čaka dva strelaja od tod, četert ure se še pomudimo, potlej bo moja skerb, da še bote danas Šandra vidili.

Šim. Ali se smem zanašati?

Gosp. Ako pri meni ostanete, gotovo; to je moja roka (*mu roko ponudi*).

Šim. (*ga pogleda*). No — podoba je kakor da bi vam resnica bila; pa mi Slovenci smo nekoliko neverjetni, ker nas gospodje sploh radi za norce imajo, ako ravno nismo tako bedasti, kakor bi nas nekteri radi imeli.

Gosp. Jaz sem sin slavjanske rodovine, in spoštujem v vsakem Slavjanu svojega rojaka.

6. Prizor.

Jerica, prejšni.

Jerica (*prinese pregenjen listič, in pa kos kruha na krožniku v beli ruti in ponudi oboje Neži*). Dober dan vam Bog daj! To le sem vam prinesla. Oče so bili danas v komisii in so ta listič za Šimona prinesli, mama vam pa pošljejo kos popertnika.*)

Neža (*vzame oboje*). O kako je Jerica pridna, vsedi se tu le, da se boš zagrela (*da listič Šimonu in postavi popertnik na mizo, Jerica se vsede blizo peči*.)

Šim. (*razgani vsi list*.) Saj pravim, gospodje imajo nas Slovence za norce, vejo namreč dobro, da

*) tudi stavjek, ali močni kruh imenovan; peče se o Božiču in o sv. treh kraljih se povžije.

samo slovenski umemo, pa vendar nam vselej le nemške dopise pošiljajo.

Gosp. To je znamenje, da se vaši gospodje s kmeti radi šaliyo.

Šim. E gospod! take šale nam grejo preveč za kožo. Takih nemških dopisov bi že človek ne porajtal, ako ravno moram vselej pol ure do našega gospoda farmeštra leteti, da mi jih poslovenijo; pa to je za nas narhujše, da ti gospodje, ki pri nas gospodski kruh vživajo, z nami še govoriti ne umejo. Ako prosimo, naj nam slovenskih bukev oskerbijo, da se bojo naši otroci vendar kaj naučili, nas zmerjajo in nas svitlemu cesarju černijo, da smo panjslamisti*), puntarji in izdajavei.

Neža. Ti gospod bi ti lahko ta listič prebrali, da ti ne bo treba k g. farmeštru hoditi.

Šim. Pa res da, prosim gospod, preberite mi te nemške skrivnosti (*mu listič moli*), mi bote močno vstregli.

Gosp. (*prime listič*) Ali vam bo prav, ako zvem skrivnosti, ktere so vam namenjene?

Šim Neko oznanilo bo, kakor po navadi.

Gosp. (*razgene listič, bere tiho, potem*). Kakor je tukaj pisano, ste vi podžupan te okolice.

Šim. Posilili so me, da sem si moral več skerbi naložiti, ko mi je je treba.

*) panslavisti.

Gosp. Vaša gosposka vam tu vkaže, da morate po vsej svoji okolici veselo novico oznaniti, da je svitli cesar Franc Ljubljano s svojim prihodom počastil, naj se te prigodbe vsi pošteno veselijo (*dà listič Šimonu nazaj*).

Šim. No, to je vendar enkrat prav pameten ukaz; — da bi te prigodbe veseli bili — tega bi nam ne bilo treba ukazovati, to bi se tudi brez ukaza bilo zgodilo. — Ker pravite, da ste tudi sin slovenske rodovine, in prijatelj našega naroda, mi ne bote zamerali da se tako po domače z vami obnašam (*se pokrije s svojo kapico*).

Gosp. (*smeje*) Svobodno, kdo se bo doma onegal? k nama se vsedite!

Šim. No, tega me ni treba dvakrat prositi.

Gosp. Sem k meni!

Šim. (*pogleda svojo ženo*). Neža — pomagajva gospodoma!

Neža. Meni se tudi zdi, da jima morava pomagati, ker takih jedi gotovo nista vajena.

Šim. (*gospodoma*.) Nezamerita! (*Šimon in Neža se vsedeta na 3. stran mize tako, da je Šimon blizu gospoda*.) Zdaj sva pri vama — pa ta prigodba, da imamo dva cesarja v Ljubljani mi od samega veselja ne da jesti (*pogleda v listič*). Tukaj stoji tudi ime Aleksander, po naše se pravi Šander — kaj pa da njega niste nič imenovali, ko ste mi ukaz poslovenili.

Gosp. Na tem ni toliko ležeče, le na tem, da kmetji zvejo, da je njihov svitli cesar v Ljubljani.

Šim. Kaj še? ruski cesar in naš svitli cesar sta si prijatelja; cesar Šander nam je pomagal sovražnika pregnati — on je zdaj v Ljubljani, je naš gost; zatoraj se spodobi, da smo njega, ko prijatelja našega cesarja in našega gosta posebno veseli. — Ali ste vi našega svetlega cesarja Franca že vidili?

Gosp. Danas dopoldne sem imel veselo priložnost ga viditi.

Šim. Kaj pa ruskega Šandra že menda tudi poznate?

Gosp. Samo z večega.

Drug. (*smehlaže*). Jaz sem že tudi večkrat blizo njega bil.

Šim. Kakor je po vajinem marnu poznati, ga vidva ne obrajtata veliko. Jaz imam svojega cesarja rad, in sem pripravljen zanj vmreti, ako je treba; pa tudi ruskega cesarja bi že rajši vidil, ko Bog ve kaj; zakaj vi morate vedeti, da sem jaz v njegovem cesarstvu s Francozi bil! in ko so nas Rusi bili zasačili, je Šander vsim vjetim Slovencom svobodo podelil, in jim je čisto na njihovi volji pustil, ako hočejo domu se verniti, ali v Rusii ostati. To je mene edaj tako ganilo, da bi ga bil rad klečé zahvalil za tjegovo milost, ako bi mi ne bilo predaleč do njega. Zdaj pa ko je v Ljubljani, ako bi mi morbiti vi krivi

bili, da bi jaz Šandra viditi nemogel — tedaj, vam po pravici povem, da bi se midva pisano gledala.

Gosp. Verjamite mi — ločila se bova, kakor naj bolja prijateljca.

Šim. Ako bote ostali možbeseda, da še bom danas Šandra vidil, vam bom serčno hvaležen. — Zdaj bom pa jaz gospodoma nekaj drugega povedal, kar mi še morebiti verjela ne bota. — Naša bajta je res prav poredna, pa se je vendar cesar ne sramuje.

Gosp. (*pozorno.*) Kako?

Drug. (*za se.*) Ali so naji menda spoznali?

Gosp. (*za se.*) Ali me je kdo ovadil?

Šim. Vidiš Neža, kako se ti čudita — ali nisem rekel, da mi ne bota verjela; dá, res je — v moji bajti gostuje svitli cesar.

Drug. (*Neži.*) Kaj govori vaš mož?

Neža. Golo resnico.

Šim. Dà cesarja imamo pri hiši — prinesi ga Neža iz omare, da ga bota vidila.

Gosp. in Drug. (*(se smeje pogledata).*)

Neža (*prinese podobo.*)

Šim. (*(jo položi na mizo med gospoda).*) To le je, poglejta ga, ali ga poznata?

Gosp. (*veselo.*) Saj ve da ga poznam.

Drug. Tega dobro poznavam.

Oba. To je cesar Franc!

Šim. Dá — to je Franc — naš svitli cesar. To podobo sem na poslednjem sejmu v Ljubljani kupil.

To je naš dober gospod in oče, in kakor prijatelji in sovražniki terdijo, naj pravičnisi mož.

Gosp. (*vnet*). Res je, moj prijatelj, njega je golo poštenje.

Šim. Slišiš Neža — tudi ti gospod to spričuje.

Gosp. Ker sem se sam prepričal.

Šim. Zvečer, kadar svoje delo opravimo, ga vzememo iz omare in ga gledamo. — Jaz bi ga že bil dostikrat lahko s dobičkom prodal, pa se mi ga mili, on ostane pri moji hiši!

Neža. Bog ne daj! Cesarja ne damo od hiše.

Šim. Berž ko bom mogel kaj denarjev spraviti, si bom tudi Šandra kupil, bom oba s čednimi oklepi oskerbel, naj se bota na steni vstric edendrugega po moji slovenski bajti ozirala, in nas Slovence sovražnikov branila; in mi Slovenci jima bomo njih trone varovali.

Gosp. Slovenci so bili svojemu cesarju zmirom zvesti.

Šim. Zvestejših podložnikov nima naš cesar, ko smo mi Slovenci, ako ravno nam naši sovražniki če dalje bolj globoko jamo kopajo —

Neža. Novi grajšak, ki si je pred štirimi leti v tej okolici grajšino kupil, si bo sopet jezik na tebi brusil, berž ko bo podobo cesarja Šandra pri nas zagledal.

Šim. No, on se bo sopet repinčil in grozil: Ti slofenska mož, ti rada tfoj cesar pretala, ti imela

ru-ki čar kupila! o, še praf, še praf, jez tebe satošila, ti prišla na tistega festung, fsi malefic Šlofenci prišla na italianiš Gradiška. — Pa naj pravi, kar hoče, mojih cesarjev, ki jih v sercu nosim, mi ne more nihče odvzeti, zatoraj: živil Franc! živil Šander! Slava obema!

Gosp. (*res vnet.*) Živil Franc! Slava Francu!

Šim. Da te Bog pomagaj! Rad bi zvedil, kje in s čim se vam je ruski cesar tako zameril, da nimate zanj nobene zdravice.

Neža. Saj naš grajšak, in kar je nemcev med nami tudi zanj ne marajo, in ga dolžijo, da bi on rad našemu cesarju vse slovenske rodovine odvezel, in jih pod svojo oblast spravil.

Gosp. S tim mu svet res veliko krivico dela.

Šim. Tudi jaz pravim, da mu svet v tej zadevi krivico dela; ako bi ruski cesar našemu Francu dober ne bil, bi mu ne bil pomagal njegovega sovražnika premagati.

Neža. Kaj nisem rekla, da zna moj Šimon govoriti, kakor da bi bil černe šole zdelal. O! on jo zna povedati — tudi našim domačim gospodom je že večkrat sponašal, da niso dobri rojaki, ker so u viših šolah se izučili, pa vendar ne znajo tako dobro našega jezika, da bi nam kmetom kake lepe bukvice spisali.

Šim. Pustimo to reč — jaz bi le rad tega gospoda s cesarjem Šandrom spravil, pred ko se ločimo.

Vsedite se še majčkino — vi dober gospod (*Drugarju*) mi bote gotovo pomagali, ker ste tako na tanko poslušali in prijazno prikimavali, kadar sem o Šandru kaj rekel. Vi ga gotovo tako radi imate kakor jaz?

Drug. Menda še nekoliko bolj.

Šim. No, to se razumi, zakaj vi ga poznate, ste ga vidili, in gotovo, da ste že tudi zadosti slišali, kako dober gospod da je. Njega viditi, in njegovo podobo vstric podobe našega cesarja Franca na steni imeti, bo moja sreča popolna. Z njima se bojo v moji hišici mir, sreča in blagor ustanovili.

Gosp. Dosti — dosti! (*Drugarju*) pojdiva dalje.

Poslednji prizor.

Lizika in prejšni.

Lizi. (*še zunaj hiše*). Oča! mati — pojte hitro vun! (*stopi v hišo*) tukaj zunaj so kočije — (*spoznavaši ptuja gospoda pade na kolena*). Za božjo voljo! ali je mogoče! — cesar!

Neža. Kaj pa ti je Lizika?

Šim. Kaj praviš, cesar?

Lizi. (*trepetaje*). Ti gospod so svetli cesar.

Neža in Šimon. Kdo je ti gospod?

Lizi. (*zarpije*). Ruski cesar!

Neža in Šimon (*se prestrašena mahoma vzdigneta in kličeta zarzeta*) Cesar? (*molčanje*).

Gosp. Nikar se me ne bojte Šimon!

Drug. Sčajmate se dobra mamica! (*Liziki*) Vstani moje dete!

Lizi. (*vstane in stoji plašna pri kraju*).

Gosp. Saj sem vam rekel, moj Šimon, da bote Šandra še danas vidili, pa bi ne bil verjel, da se ga bote tako zeló vstrašili. — Dajte mi svojo roko, in nič se ne bojte! Mož, ki je mene ljubil, predko me je poznal, se mene vpričo mene ne sme bati. — Dá, cesar Šander in njegov minister sta za vašoj mizo sedela; vaša ljubezen nama je posladkala najino kosilo, bilo je za naju veselo gostovanje. Vas in vaše prijazne bajtice se bom pogosto spomnil. Imejte na steni svoje čedne izbice Franca in Šandra! obadva sva rada med dobrimi ljudmi. Bog daj, da bi lepa složnost na najinih tronih vselej tako mirno prebivala, kakor u vaši blagi hišici. Složnost, mir in veselje, naj vživa celi svet!

Šim. Bog nam daj vživati složnost, mir, srečo in veselje.

Gosp. (*stopi k Šimonu*). Kadar se Rus svojemu gostivniku zahvaluje, ga prijateljski poljubi; moram vas toraj prepričati, da sem v resnici Rus (*ga poljubi, in se Neži prijazno nakloni*).

Drug. To navado spoštuje vsak Rus (*ga tudi poljubi in se Neži prijazno nakloni*.) Bodite mojemu gospodu tudi za naprej dobri, in ohranite naju v blagem spominu.

Šim. in **Neža** (*ginjena komaj izjecata besede*).
Večno — do — smerti.

Gosp. (*naglo*). Z Bogom moji dragi! Bog vas obvari! naj nas ravno loči širok svet prijaznega Slovenca, ki mi je toliko ljubezni skazal, ne bom nikolj pozabil (*naglo odide s tovaršem*).

Šim. (*za kratkem molčanjem*). Neža —

Neža. Kdo bi si bil kaj takega mislil?

Šim. Cesar Šander je bil v moji bajti!

Neža. In njegov minister.

Šim. Ruski cesar je mene poljubil, in njegov minister!

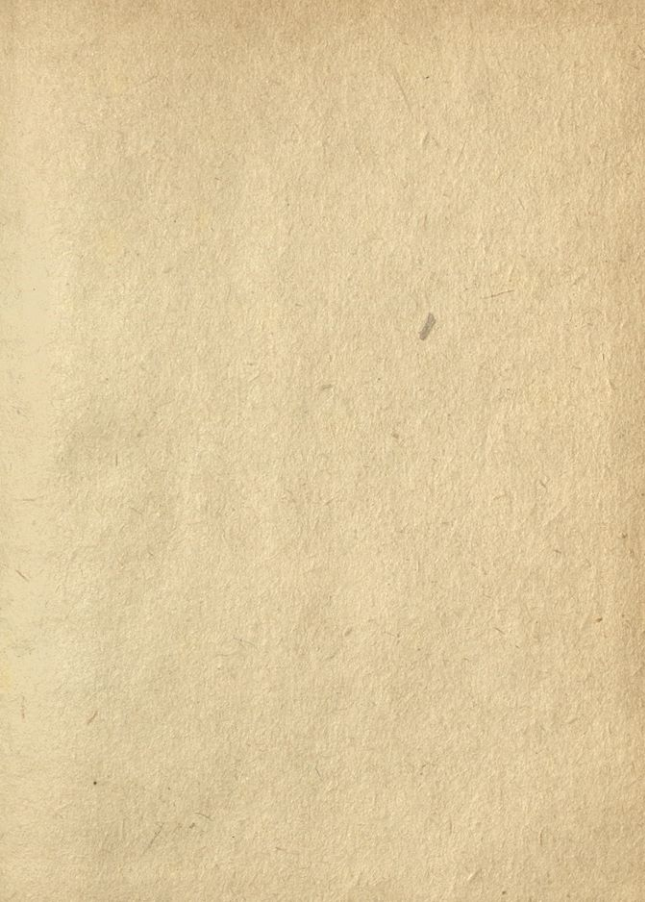
Lizika (*pogleda na mizo*). In tukaj — kaj je neki to — oča! mati! pogledjte! polna mošnja cekinov!

Šim. (*skoči na noge*). Cekinov! — Neža, moj klobuk sem! poletimo za njim! tecimo, da ga na kraji vasi še enkrat pozdravimo „živil Šander! slava!“ (*odide*).

Neža in **Lizi.** Živila Franc in Šander! slava!
(*vsi naglo za njim*).

Zavesa se spusti.

830-22

